

„SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK MODERNIZÁCIÓJA, KÖZPONTI ÉS TERÜLETI
STRATÉGIAI TERVEZÉSI KAPACITÁSOK MEGERŐSÍTÉSE, SZOCIÁLPOLITIKAI
DÖNTÉSEK MEGALAPOZÁSA”

TÁMOP 5.4.1. KIEMELT PROJEKT

IV. Pillér

**IV.1.2.4.1. Helyi kockázat-elemzés a szükséglet-meghatározási és értékelési
eszköztár működését veszélyeztető vagy bizonytalanra tevő hatások
azonosítása érdekében**

**IV.1.2.4.2. A szükséglet-meghatározásra szolgáló rendszer működési
eredményeinek konvertálása a helyi szolgáltatási háló értékelési rendszer
igényeinek megfelelően – a konverziós folyamat vizsgálata, torzulások, helyi
konszenzusok létrehozása az elfogadható bizonytalansági szintekről**

Készítette:

Kék Pont Drogkonzultációs Központ és Ambulancia

A Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet megbízásából

Bevezetés

Jelen tanulmány célja az Észak-budai régió szükségletfelmérése és a munkacsoportok megbeszélései alapján megfogalmazódott szolgáltatásbeli hiányosságokra reagáló célok kijelölése és azok elemzése a SWOT analízis módszerével.

Mely módszer segítségével azonosíthatóak:

- azok az erősségek, melyekre a cél/fejlesztés alapozható;
- azok a gyengeségek, melyek gátolhatják a cél/fejlesztés elérését;
- azok a lehetőségek, melyek kívülről segíthetik a célok elérését, ösztönözhetik a fejlesztést;
- azok a veszélyek, amelyek kívülről akadályozhatják a célok/fejlesztés elérését.

Az elemzés egyrészt a vizsgálat tárgyát képező térség, a célokat megvalósító szervezet, ágazat pozitív és negatív belső tényezőire – az erősségekre, gyengeségekre, illetve ez utóbbi kiküszöbölésének lehetőségeire –, valamint a pozitív és negatív külső adottságokra – fenyegetésekre és lehetőségekre – fókuszál. A cél az, hogy az elemzéssel felmérjük mindazokat a tényezőket, melyek szükségessé és lehetővé teszik a fejlesztést, illetve elősegíthetik, vagy akadályozhatják a kijelölt célok elérését.

Az elemzés során először bemutatásra kerülnek azok a hiányosságok, melyeket a területben végzett kutatások tártak fel, majd az ezekre reagáló célokat egyenként elemezzük.

1. Mik kerültek a SWOT táblázat erősségek és gyengeségek részébe?

A kutatási beszámoló alapján azonosított hiányosságok feltérképezése után, a rendelkezésünkre álló információkat a következő szempontok szerint szükséges osztályozni:

A célterület szempontjából:

- belső vagy külső tényezőnek számít-e,
- illetve pozitívan vagy negatívan értékelhető.

Az erősségek és gyengeségek meghatározásakor csak azok a szempontok kerültek bele az elemzésbe, amelyek a cél szempontjából egyértelműen jónak (erősség) vagy rossznak (gyengeség) minősíthetők.

2. Mik a külső tényezők (lehetőségek és veszélyek)?

A külső tényezők számbavételének első lépése, hogy meghatározzuk, mit értünk a „külső” fogalmán. Az eredeti fogalom szerint minden olyan tényező ide tartozik, ami a szervezeten kívül történik. Ennél azonban jóval gyakorlatiasabb fogalomra van szükségünk. Tágabb értelemben minden olyan tényező külső, amit a kialakítandó stratégia nem tud érdemben és közvetlenül befolyásolni. Ide tartoznak azok a hosszabb távú, tartós tendenciák, amelyek a célokat megvalósító szervezet által nem (legalábbis rövidtávon semmiképpen sem) befolyásolhatók.

I. Cél:

- képzés/továbbképzés tartása olyan szakemberek részére, akik kapcsolatba kerül(het)nek szerhasználókkal
- továbbá háziorvosok, illetve védőnői hálózat elérése akár az ÁNTSZ-en keresztül képzés céljából

A célokat alátámasztó kutatási eredmények:

„A kábítószer-problémával kapcsolatos ismeretek hiánya a munkájuk során ezzel a problémával kapcsolatba kerülő szakemberek között.”

„A szakemberek egy része – rendőrök, pszichiáterek, KEF tagok – tájékozottnak érzik magukat a drog témával kapcsolatban, míg mások több esetben említették, hogy tanácstalanok, főleg az új szerekkel (mephedron, ketamin, GHB) kapcsolatban.”

Erősségek:	Gyengeségek:
Képzési gyakorlattal rendelkező szakemberek megléte. Kidolgozott képzési anyagok. Igény mutatkozik rá a szakemberek között.	Nem áll rendelkezésre forrás a képzések megtartására. A képzések akkreditációjának hiánya.
Lehetőségek:	Veszélyek, kockázatok:
Pályázati lehetőségek. Szervezetek közötti jó viszony. Együttműködések. KEF támogatása.	Az érdeklődés a képzések iránt nem valós. A designer drogok terjedésének tempóját nem tudjuk követni. (Mindig lesznek új szerek, amelyekről nincsen megfelelő mennyiségű információ.)

II. Cél:

- újbegyűjtési lehetőség biztosítása intravénás szerhasználók részére
- Intravénás szerhasználók részére nyújtott ártalomcsökkentő szolgáltatások fejlesztése (opiát szubsztitúciós program – Suboxone terápia; illetve steril eszközök biztosítása IV-s használathoz, akár az utcai munka keretein belül)

A célokat alátámasztó kutatási eredmények:

„Az intravénás rejtőzködő szerhasználók tekintetében a legnagyobb szolgáltatási igény a steril tű, valamint HIV és Hepatitis tesztre mutatkozik.”

„Ketten már használtak közös tűt másokkal, míg 3 főnek már volt szexuális kapcsolata olyannal, akiről tudta, hogy szintén drogot injektál.”

Újgyes szűrési lehetőség biztosítása intravénás szerhasználók részére:

Erősségek:	Gyengeségek:
A Kék Pont Alapítvány VIII. kerületi tűcsere központjában zajló szűrés tapasztalatai. Rendelkezünk olyan személlyel, aki az OEK által tartott képzést elvégezte. OEK és a Kék Pont közötti jó viszony.	Kevés intravénás szerhasználót érünk el a III. kerületben. A szűrési lehetőség időpontjának megfelelő kiválasztása.
Lehetőségek:	Veszélyek, kockázatok:
Az intravénás szerhasználók igénye a szűrésre.	Forráshiány.

Intravénás szerhasználók részére nyújtott ártalomcsökkentő szolgáltatások fejlesztése (opiát szubsztitúciós program – Suboxone terápia; illetve steril eszközök biztosítása IV-s használathoz, akár az utcai munka keretein belül):

Erősségek:	Gyengeségek:
A Kék Pont Alapítvány VIII. kerületi tűcsere központjának tapasztalatai. Meglévő kapcsolatok intravénás szerhasználókkal.	Intravénás szerhasználók elérése.
Lehetőségek:	Veszélyek, kockázatok:
Az intravénás szerhasználók igénye a steril eszközökre és szubsztitúciós kezelésre. Problémás szerhasználók kezelésbe kerülési esélyeinek növekedése.	Az intravénás szerhasználatra jellemző rejtőzködő magatartás. Eszközök beszerzésére rendelkezésre álló források csekélyek. Drogpolitikai helyzet alakulása. Az alacsonyküszöbű/ártalomcsökkentő programok szükségességének megkérdőjelezése.

III. Cél:

- együttműködések erősítése a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatokkal, háziorvosokkal, védőnőkkel

A célokat alátámasztó kutatási eredmények:

A szükségletfelmérés során készült kutatások alkalmával az:

„Együttműködő társszervezetek hiányában a mintavételbe nem tudtuk bevonni a területen működő szervezeteket, családsegítő központokat, gyermekjóléti szolgálatokat.”

- továbbá csak 3 intézménynél lehetett felvenni az intézményi profil kérdőívet.

Erősségek:	Gyengeségek:
A fejlesztések kidolgozásában résztvevők motiváltsága az együttműködésre.	Kapacitáshiány az együttműködések fenntartásában. Intézményi utakban rejlő lehetőségek kihasználása. A régió segítő intézményeinek népszerűsítése.
Lehetőségek:	Veszélyek, kockázatok:
A fejlesztésben együttműködő szervezetek élő kapcsolati hálója. A pályázatok révén kialakulható együttműködések ösztönző hatása. A területi ÁNTSZ, illetve önkormányzatok motiváltsága.	A családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok túlterheltsége. A szükségletfelmérés kutatásaiban segítséget nem nyújtó szervezetek bevonása. A védőnők, háziorvosok motiváltsága kérdéses.

IV. Cél:

- A szolgáltatások fejlesztésekor a hangsúly nem a „drogon” kell, hogy legyen, hanem a holisztikus szemlélet jegyében a komplex egészségfejlesztésen, életvezetési tanácsadáson.

A célokat alátámasztó kutatási eredmények:

„A „rejtőzködő” droghasználókkal kapcsolatban megállapítható, hogy nem elsősorban a droghasználatuk jelent számukra problémát, hanem interperszonális kapcsolataik (család, munkahely, párkapcsolat), illetve a rendőrség.” Tehát, nem elsősorban specifikus „drogbeteg-ellátásra” lenne szükségük, hanem kevésbé specifikus, egyben kevésbé stigmatizáló pszichológiai életvezetés, konzultációs típusú segítő kapcsolatokra.”

„a kapott szolgáltatás talán droghasználat, drogprobléma specifikus volt, és nem „holisztikus”, azaz a kliensek általános intra- és interperszonális hatékony megküzdését nem szolgálta kellően.”

„Legtöbben (3) egyéni konzultációra, iskolai / tanulási problémával kapcsolatos tanácsadásra, vagy lakhatással kapcsolatos tanácsadásra jeleztek igényt.”

„a kliensek nem teljes mértékben az általuk szükségesnek gondolt kezelést kapják, tovább kevésbé érzik úgy, hogy a kapott szolgáltatás segíthet problémáik leküzdésében.”

Erősségek:	Gyengeségek:
Pszichológus és szociális munkás jelenléte a szervezetek nagy részénél, akik a szolgáltatások megfelelő átalakítására alkalmasak lehetnek.	Családsegítő szolgálatok és a drogproblémával foglalkozó szervezetek közötti együttműködés kölcsönössége. A szolgáltatások fejlesztésére való kapacitás hiánya. Az ezen szolgáltatásra igényt tartók elérése. Segítő intézményekről szóló tájékoztató anyagok hiánya.
Lehetőségek:	Veszélyek, kockázatok:
Szemléletbeli változás: könnyben fordulnak segítségért az arra rászoruló egyének.	A családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok túlterheltsége. A segítségre szorulóknak motivátlansága. A szolgáltatások hatékonyságában való bizonytalanság a segítségre szorulóknak részéről.

V. Célok:

- Speciális szolgáltatásokat érdemes létrehozni, hiszen így megelőzhető a súlyosabb droghasználói karrier kialakulása.
- Alternatívák biztosítása a fiatalok számára (City Art-szerű szolgáltatások)
- Kortársképzés, mint fejlesztés
- Védelembe vett gyerekek esetében "kortárs csoportokban végzett szociális készségfejlesztés"

A célokat alátámasztó kutatási eredmények:

„Az intézményi profilok és a fókuszcsoport tapasztalata is azt támasztják alá, hogy a súlyos droghasználattal járó esetek – a lehetőségekhez képest – még ellátásba kerülnek, azonban azok az esetek, ahol még nem alakult ki súlyos droghasználat, nem. Tehát az indikált prevenció, de tulajdonképpen a szelektív prevenció esetén, a beavatkozást jelentő eseteknél az intervenció nem valósul meg.

„A megkérdezettek leginkább a filmklubot említették, mint olyan szabadidős programot, ahova szívesen járnának (a megkérdezettek több mint fele). Hatan említették a graffitit/festést/rajzolást, a DJ oktatást, a filmkészítést, illetve a kerékpározást.”

„A dohányzást, alkoholt és az illegális drogokat egyre fiatalabb korban kipróbálók, a rendszeres- és problémás drogfogyasztók bizonyíthatóan elsősorban a veszélyeztetett családok gyermekei közül kerülnek ki. Számukra a gyermekjóléti alapellátás során felajánlott segítség gyakran kevés, ilyenkor védelembe vételre kerül sor. A védelembe vétel során lehetőség nyílik magatartási szabályok megállapítására, azok betartásának elősegítésére, ellenőrzésre. Gyakorta a gyermekjóléti szolgálatok eszköztelenek, a segítő beszélgetésen kívül nem tudnak

mást ajánlani. Ezért célszerű a kortárs csoportban végzett szociális készségfejlesztés, játékos egészségfejlesztés, ismeretterjesztés, önismereti játékok, valamint a környékbeli droghelmében segítő helyek megismertetése.”

Erősségek:	Gyengeségek:
A speciális szolgáltatás nem feltétlenül igényel új intézményt. A Kék Pont Alapítvány kortárs képzési programjának megléte. Gyermekevédelmi intézményekben szerzett tapasztalatok (Kék Kocka, Kék Pont).	A speciális programok (pl. City Art) forrásigénye viszonylag magas. A gyermekevédelmi intézmények együttműködési készségének bizonytalansága.
Lehetőségek:	Veszélyek, kockázatok:
A fiatalokkal foglalkozó programok, illetve a „drogprevenció” nagyobb elismerésnek örvend, mint a droghelméknek szóló egyéb szolgáltatások.	A programok pályázatról pályázatra tarthatók fent. Nem biztosított a folyamatosság anyagi szempontból.

VI. Célok:

- utcai szociális munka megerősítése, korai jelzőrendszer megerősítése

A célokat alátámasztó kutatási eredmények:

„A súlyosabb droghasználók ellátása kapcsán azt tapasztaltuk, hogy egy földrajzilag is nagy és inhomogén térség ellátását, illetve az ellátás gyakorlati szervezését egy többprofilú droghambulancia képes megvalósítani, ahol pszicho- és farmakoterápia, konzultáció, utcai munka és más megkereső szolgáltatások, szabadidős programok, a gondozást kiegészítő szolgáltatások (pl. felépült szenvedélybetegek csoportja), hozzátartozói csoport is rendelkezésre állnak.”

„területi szinten léteznek olyan helyek, ahol a probléma fokozottabban összpontosul, mint például a Hajógyári sziget szórakozóhelyei.”

Erősségek:	Gyengeségek:
A Kék Pont részéről meglévő utcai szociális munka tapasztalatai. Alacsonyküszöbű szolgáltatások tapasztalatai. A kutatások által felfedett új területek ismerete.	A szerhasználók elérése. Alacsonyküszöbű programok és anonimitás kérdésköre. Együttműködés a kerületi szervezetek között. Az észlelt problémák közvetítésének nehézsége.
Lehetőségek:	Veszélyek, kockázatok:
Segítőintézmények ismeretségének, hozzáféréseinek javulása.	A helyi droghasználatra inkább jellemző a rejtőzködés, sem mint a nyílt színi

	droghasználat. Drogpolitikai változások. Az alacsonyküszöbű/ártalomcsökkentő programok szükségességének megkérdőjelezése.
--	---

A célok elemzése alapján elmondható, hogy a fejlesztésben résztvevő szervezetek szerint a legfőbb nehézséget az okozza, hogy a kábítószer-probléma csökkentésére irányuló tevékenységekre nem áll rendelkezésre elegendő anyagi forrás.

Ezért a kábítószer-probléma visszaszorításának egyértelmű feltételeként fogalmazták meg a társadalmi-gazdasági helyzet javulásának szükségességét.

A prioritási lista felállításakor így elsődleges szempont volt, azoknak a céloknak a megvalósítása, amelyek legkevésbé függenek bizonytalan anyagi forrásoktól. Továbbá a célok sorrendbe állításának másik eszköze a SWOT analízis alapján megfogalmazódott szempontok figyelembe vétele. Azok a célok kerültek a listán előre, amelyek elérése során a legkisebb kockázata van külső negatív befolyásoló tényezők felbukkanásának, illetve amelyek sikeres megvalósításához a szempontokat összevetve a legnagyobb esély lehet.

A lehetséges fejlesztések prioritási listája:

- 1. A szolgáltatások fejlesztésekor a hangsúly nem a „drogon” kell, hogy legyen, hanem a holisztikus szemlélet jegyében a komplex egészségfejlesztésen, életvezetési tanácsadáson.*

A kutatások során két szervezetnél (Kék Pont, Kék Kocka) került sor kliens elégedettség mérésére, a vizsgálat során kapott visszajelzések alapján a meglévő szolgáltatások fejlesztése viszonylag könnyen elérhető cél lehet. Hiszen az intézményi profil alapján, mindkét szervezet humán erőforrásáról elmondható, hogy több területről vesznek részt szakemberek a munkában. Nehézségek okozhat a drogbeteg ellátás stigmatizációja, ami ellen a szolgáltatások népszerűsítésével tehetünk.

- 2. Utcai szociális munka megerősítése, korai jelzőrendszer megerősítése*

Szintén egy meglévő szolgáltatás fejlesztéséről van szó, melynek előnye, hogy a Kék Pont részéről az elmúlt 2 év során összegyűjtött tapasztalatok nagyban hozzájárulnak a sikerességhez. Azonban továbbra is nehézséget okozhat az elő együttműködések hiánya, az esetek probléma centrikus tovább delegálása. Így a prioritási lista következő elemeként az együttműködések fejlesztését javasoljuk.

- 3. Együttműködések erősítése a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatokkal, házi orvosokkal, védőnőkkel*

Ugyanis ezen cél sikeres elérése esetén, jelentős mértékben javulhat az esélye a további fejlesztések sikerességének.

- 4. Speciális szolgáltatásokat érdemes létrehozni, hiszen így megelőzhető a súlyosabb droghasználoi karrier kialakulása.*

Ezen cél felfogható általánosságban is, mégpedig, bármely fejlesztés megvalósításakor figyelembe kell vennünk azokat a speciális igényeket, amelyek az adott célcsoportot jellemzik.

Az újonnan bevezetésre kerülő szolgáltatások közül mindegyikre szükség lenne az Észak budai régió fejlesztésekor, azonban az anyagi források végeessége miatt az alábbi sorrendet javasoljuk:

- 5. Újbegybeszűrés lehetőség biztosítása IV-s szerhasználók részére.*

Jelenleg az Észak-budai régióban nincsen egyetlen olyan szolgáltatás sem, amely kifejezetten intravénás szerhasználókat célozna meg, amely nehézségek okozhat abban is, hogy egyáltalán felmérjük, hogy a kerületben milyen nagyságú iv-s szerhasználó populációról beszélhetünk.

Azonban ha bevezetünk olyan szolgáltatásokat, amelyek kifejezetten ezen rétegnek szólnak, azok népszerűsítésével, lehetőségünk lesz felmérni a további helyi helyzetet és igényeket. Ehhez a legkevésbé forrásigényes szolgáltatás a HIV és Hepatitis szűrés.

A fiatalokat célzó prevenciós szolgáltatások fejlesztésére is nagy szükség van ezen régió területén. Meglévő, sikeresen működő programok adatásával érhetünk el a legnagyobb eséllyel sikereket, melyek a következők:

- Kortársképzés. (Kék Pont)
- Védelembe vett gyerekek esetében "kortárs csoportokban végzett szociális készségfejlesztés". (Kék Kocka)
- Alternatívák biztosítása a fiatalok számára (City Art-szerű szolgáltatások)

Bár ezen szolgáltatások forrásigénye viszonylag magas, azonban hatékonyságuk hosszútávon nagy valószínűséggel megtérül. Mivel a kerületben nincs olyan napi szinten elérhető fiataloknak szóló program, ahol alternatívákat kaphatnak a drogfogyasztás helyett. Az ilyen programok sikeressége abban rejlik, hogy olyan szolgáltatásokat biztosítanak, amelyekre a fiataloknak a leginkább igényük van, és a programba kerüléssel, pedig kialakul egy olyan segítő kapcsolat a szolgáltatást működtető szociális szakemberek és a igénybevevő fiatalok között, melyre minden felmerülő probléma esetén számíthatnak. Így lehetőséget kapnak családi, szociális, jogi, iskola problémáikban való segítségnyújtásra, illetve a szerhasználattal kapcsolatos szokásaik is nyomon követhetőek. A segítő intézményekkel való korai kapcsolat kialakításával elkerülhetőek azok nehézségek, amelyek a rejtőzködő drogfüggőkkel kapcsolatos kezelési formáknál felmerülnek.

6. *Intravénás szerhasználók részére nyújtott ártalomcsökkentő szolgáltatások fejlesztése (opiát szubsztitúciós program – Suboxone terápia; illetve steril eszközök biztosítása IV-s használathoz, akár az utcai munka keretein belül).*

További hiánypótló speciális szolgáltatásról van szó melynek szükségessége igazolt, illetve megvalósításával további célok eléréséhez kerülhetünk közelebb, azonban ezek költsége szintén viszonylag magas, illetve ezen a szolgáltatás az melyet a legtöbb külső tényező veszélyeztet, ezért került a prioritási lista végére.

7. *Képzés/továbbképzés tartása olyan szakemberek részére, akik kapcsolatban kerül(het)nek szerhasználókkal,*
8. *továbbá házi orvosok, illetve védőnői hálózat elérése akár az ÁNTSZ-en keresztül képzés céljából.*

Szintén a lista végére került a szakemberek képzése, melynek forrásigénye magas, illetve szintén sok külső kockázati tényezőtől függ a sikeressége.